

بررسی نقش عوامل مؤثر در میزان مشارکت زنان در توسعه روستایی (مطالعه موردی: بخش لوندویل آستارا)

فریبا مکانی - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی گرایش توسعه پایدار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد آستارا، گروه جغرافیا، آستارا، ایران.

سیده صدیقه حسینی مهر* - عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد آستارا، گروه جغرافیا، آستارا، ایران.

The role of factors in the participation of women in rural development (Case Study: Lavandevil Astara)

Abstract

Today, at the level of socio-economic planning and rural development, women's participation has been very important. And use it as a target and the development of the brand name. Women already play a vital role in many aspects of development such as food security, environmental sustainability, eradication of poverty, population control and social development for the international community is clear. While the women themselves believe it has been taken into account. In this research using descriptive and analytical methods, and by distributing questionnaires among the villages of Astara Lavandevil, to study the factors affecting women's participation in rural development is discussed. To determine the sample from the sample of 374 people were chosen according to population size cluster sampling method were selected. The results showed that women in social activities than women in agriculture, rural industry and services have a greater impact on rural development is part Lavandevil Astara.

Key words: partnership, rural development, rural women, Lavandevil Astara section.

چکیده

امروزه در سطح برنامه ریزی های اقتصادی - اجتماعی و توسعه روستایی، میزان مشارکت زنان از اهمیت بالایی برخوردار بوده، به طوری که از آن به عنوان هدف و وسیله توسعه نام می برند. در حال حاضر نقش حیاتی زنان در بسیاری از امور مربوط به توسعه مانند تأمین امنیت غذایی، پایداری محیط زیست، ریشه کنی فقر، کنترل جمعیت و توسعه اجتماعی برای جامعه جهانی روشن گردیده است، در حالی که خود زنان آن را باور داشته و به حساب آورده اند. در این راستا پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی، و با توزیع پرسشنامه در بین افراد روستاهای بخش لوندویل آستارا، به بررسی مؤلفه های اثرگذار بر میزان مشارکت زنان در توسعه روستایی پرداخته است. جهت تعیین نمونه آماری از فرمول کوکرن ۳۷۴ نفر با توجه به حجم جامعه به عنوان نمونه انتخاب شدند و با روش نمونه گیری خوشه ای برگزیده شدند. نتایج نشان داد فعالیت زنان در بخش اجتماعی نسبت به فعالیت زنان در بخشهای کشاورزی، صنایع روستایی و خدمات از تاثیر بیشتری در توسعه یافتگی روستایی بخش لوندویل آستارا برخوردار است.

واژگان کلیدی: مشارکت، توسعه روستایی، زنان روستایی، بخش لوندویل آستارا.

۱. مقدمه

۱.۱. طرح مساله

دگرگون سازی نظام کنونی به سود نظامی پایدار که تغییر گسترده اقتصادی، زیستی و اجتماعی را در دستور کار داشته باشد، تنها در سایه ی مشارکت همه مردم جامعه انجام شدنی است. از این رو هرگز نمی توان نیمی از جمعیت کشور، آن هم نیمی از توانمندی های بی پایان، یعنی زنان را نادیده انگاشت. در ایران بسته به کارکرد زنان در توسعه دو گروه صاحب نظر وجود دارد. گروهی بر این باورند که زنان از راه کارکرد واسطه ای و پنهان، با فراهم آوردن زمینه ای دل پذیر برای مردان و دیگران در خانواده، نقش برجسته ای در پیشرفت جامعه دارند؛ ولی گروه دیگر بیشتر به نقش مستقیم زنان در جامعه نگرسته و با کمک آمار، پافشاری می کنند که سهم زنان در کارکردهای اجتماعی ناچیز است و باید دگرگون گردد. این گروه با آگاهی از این جستار که زنان نیمی از جمعیت هستند، بر این باورند که بهره نگرفتن از نیروی کار آنان، زمینه آن می گردد که پیشرفت جامعه کند گردد. بنابراین باید زمینه ای را فراهم آورد تا زنان بتوانند هر چه بیشتر به انجام نقش های اجتماعی خود بپردازند (میرک زاده و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۱۵۰). با وجود تلاش زیاد در جوامع روستایی، نقش این گروه بیشتر زمان ها در کارکردهای تولیدی و اقتصادی نادیده گرفته می شود. از این روست که امروزه، در اهداف توسعه روستایی، از میان گروه های ویژه روستایی، زنان و جوانان به سبب ویژگی هایی که دارند در کانون توجه هستند (غنیان، ۱۳۸۷، ص ۱۳۲). با پدیدار شدن چالش توسعه پایدار، انسان مشارکت جو کانون فرآیند توسعه به شمار آمده و توسعه درون زا در دستور کار قرار گرفته است. در چنین توسعه هایی، مشارکت متغیری بنیادی است و درون زایی و دادگرانه بودن، زنان که نیمی از جامعه می باشند را به مشارکت فرا می خواند (صفری شالی، ۱۳۸۷، ص ۱۴۲). از این رو در این پژوهش به دنبال شناسایی ویژگی های کارا

بر میزان مشارکت و شناخت رابطه این ویژگی ها با میزان مشارکت زنان در روستا هستیم. رسیدن به توسعه ای برابر و پایدار در جامعه بدون در نظر داشتن زنان روستایی کشور، امری دست نیافتنی خواهد بود. بیشتر پژوهشگران توسعه بر این رأی اند که شناخت جایگاه زنان در روستاها از ضروریات رسیدن به توسعه روستایی دلخواه، در جوامع به شمار می آید. این پژوهش نیز با آگاهی از این جستار به بررسی سطح پایگاه اقتصادی- اجتماعی زنان در روستاهای لوندویل آستارا می پردازد. به نظر می رسد که می توان با بررسی متغیرهایی مانند میزان تحصیلات همسر، میزان اعتماد به نفس، میزان پس انداز، مهارت های اقتصادی، خود اثربخشی، نگرش جنسیتی، مشارکت اقتصادی و مشارکت اجتماعی، اثر مثبت و معنی داری در سطوح گوناگون بر احتمال بهبود پایگاه اقتصادی- اجتماعی زنان روستایی گذاشت.

۲.۱. ضرورت و هدف از تحقیق

با توجه به ضرورت ها ذکر شده در این مقاله تلاش شده است تا ویژگی های زنان روستایی و ارتباط آن با انواع مشارکت در جامعه روستایی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد و در کنار آن توزیع فضایی ارتباط بین این دو متغیر را در سطح محدوده مورد مطالعه ارزیابی نموده تا بتوان از نتایج آن به عنوان پایه ای برای بررسی های بیشتر، برنامه ریزی و سیاست گذاری در حوزه های روستای و به ویژه ناحیه مورد مطالعه یعنی بخش لوندویل آستارا استفاده نمود. اهم اهداف مورد نظر در مقاله حاضر به شرح ذیل است:

۱. بررسی میزان مشارکت زنان در توسعه یافتگی روستاهای لوندویل آستارا؛ و

۲. بررسی عوامل مؤثر در میزان مشارکت زنان در توسعه روستای بخش لوندویل آستارا.

۳.۱. پیشینه پژوهش

در زمینه بررسی مشارکت زنان روستایی در فرایند توسعه روستایی و عوامل مؤثر بر آن در سطح روستاهای کشور تحقیقات متعددی صورت گرفته است بر همین اساس در ادامه نتایج تعدادی از

این تحقیقات مورد بررسی قرار می گیرد. همچنین مطالعات خارجی قابل توجهی در این حوزه صورت پذیرفته که اهم آنها بررسی و اشاره خواهد شد.

۱-۳-۱ مطالعات داخلی

۱. محمدلو، فریبا در پایان نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان بررسی نقش زنان در توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی شهرستان نمین) که در سال ۱۳۹۳ در دانشگاه آزاد اسلامی آستارا دفاع کرد به این نتیجه دست یافت که بین نرخ اشتغال زنان و درجه توسعه یافتگی روستاها ارتباط مستقیمی وجود دارد.

۲. شاهنوشی و همکاران (۱۳۹۱، ۱۳۷-۱۵۴)، در مقاله ای چاپ شده در ماهنامه جهاد شماره ۲۳۴ به بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستائی در حفاظت از منابع آب کشاورز در استان خراسان رضوی پرداختند. برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده کرده و نتایج تحقیق نشان داد که زنان روستائی در فعالیت آبیاری فعالیت نمی کنند که مهمترین علت آن فرهنگ منطقه، سختی کار و عدم آشنائی با انجام آن توسط زنان روستاهای منطقه است.

۳. عنابستانی و احمدزاده (۱۳۹۰)، در مقاله ای در مجله مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه ای شماره دوازده به بررسی ارتباط بین ویژگی های مکانی- فضایی و عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در سطح جامعه روستایی دهستان درزآب شهرستان مشهد پرداختند. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که ارتباط معنی داری بین جمعیت، فاصله روستا از مرکز دهستان و عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی وجود دارد.

۴. عنابستانی و همکاران (۱۳۹۰، صص ۶۱-۷۸)، در مقاله ای در مجله مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه ای شماره دوازده، به بررسی رابطه بین ویژگی های فردی زنان و مشارکت آنان در فرایند توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان درزآب - شهرستان مشهد) پرداختند. یافته های مطالعه بر

اساس نتایج به دست آمده از آزمونهای همبستگی پیرسون نشان داد که ارتباط معنی داری بین ویژگی های فردی و مشارکت پذیری زنان روستایی وجود ندارد، اما بر اساس آزمون ویلکاکسون رابطه معنی داری بین سن، درآمد ماهیانه و انواع مشارکت زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه وجود دارد. ۵. کوشکی و همکاران (۱۳۹۰، ۱۵-۳۳)، در مقاله ای چاپ شده در فصلنامه روستا و توسعه شماره یک، به بررسی عوامل مؤثر بر بهبود مشارکت زنان در توسعه صندوق های اعتبارات خرد روستایی استان کرمانشاه پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد که به ترتیب برخی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در صندوق اعتباری به ترتیب اولویت عبارتند از: برنامه ریزی توأم با مشارکت زنان، فراهم نمودن آموزش های لازم و مستمر، ایجاد حس تعلق و افزایش اعتماد به نفس زنان روستائی.

۶. میرک زاده و همکاران (۱۳۸۹، صص ۱۴۷-۱۶۵)، در مقاله ای به بررسی موانع مشارکت زنان در توسعه روستایی در برنامه های آموزشی و ترویجی پرداختند و نتیجه گرفتند که بین دیدگاه زنان روستایی بر حسب سواد و سن نسبت به سازه های مؤثر، در بعضی موارد اختلاف معنی داری به چشم می خورد.

۷. میرزائی و شهیدی (۱۳۸۶، صص ۲-۱۰)، در مقاله چاپ شده در فصلنامه روستا و توسعه شماره دو به بررسی عوامل مؤثر بر حضور زنان روستائی در فعالیت های ترویجی و آموزشی کشاورزی در سطح شهرستان زرنند و بافت پرداختند. بر اساس نتایج عواملی مانند سطح سواد، سن، تعداد اعضای خانوار و سایر عوامل اجتماعی تأثیر معنی داری در میزان استقبال زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه داشتند.

۸. حسینی نیا (۱۳۸۷، صص ۳۹-۵۳)، در مقاله چاپ شده در ماهنامه علمی جهاد به بررسی عوامل دموگرافیک مؤثر بر مشارکت در فعالیتهای آموزشی، ترویجی و مشارکتی با تأکید بر مشارکت زنان روستایی پرداخته است. به باور وی امروزه مشارکت

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

■ ۶۹ ■

روستائیان در امور مربوط به توسعه روستایی به عنوان تبلور عینی رفتارهای مطلوب انسانی، جهت دستیابی به اهداف توسعه مطرح می باشد. مشارکت در برنامه های آموزشی و ترویجی به عنوان یکی از عوامل انکارناپذیر فرآیند توسعه روستایی، ضرورت مهمی است که پیش نیاز بهره-مندی از مزایای آموزش های ترویجی، جهت دستیابی به اهداف توسعه محسوب می شود. عوامل دموگرافیک مؤثر بر مشارکت در این مقاله مفصلاً بررسی شده اند که عبارتند از مرحله چرخه حیات، جایگاه اقتصادی- اجتماعی، مشخصات اجتماعی- فیزیکی، گروه و وابستگی های سازمانی، روابط غیررسمی بین افراد، قرار گرفتن در معرض وسایل ارتباط جمعی و سایر فعالیت ها.

۹. محبوبی (۱۳۷۶، صص ۱۲۸-۱۴۹)، در مقاله ای (مجموعه مقالات توانسازی دختران جوان روستایی در مشارکت های اجتماعی کردستان) به بررسی انواع آموزش های مطلوب و مناسب برای دختران روستایی پرداخته است. بر طبق مطالعات وی مهمترین زمین های آموزش های عملی و امکان پذیر برای دختران روستایی شامل زراعت، باغبانی، دامداری، صنایع دستی، صنایع تبدیلی، آموزش های عمومی، سوادآموزی، آموزش های دینی، آموزش های فرهنگی، آموزش های اقتصادی- اجتماعی، آموزش کودک یاری، تغذیه، بهداشت و تنظیم خانواده، حفظ محیط زیست، حفظ منابع طبیعی و آموزش های سیاسی می باشد.

۱-۳-۲- مطالعات خارجی

۱. آزهاری (۲۰۰۸، صص ۱-۱۰)، بر عدم دسترسی زنان به سرمایه های تولیدی در اندونزی تأکید کرده و آن را به عنوان مانع مشارکت قلمداد می کند.

۲. شنایانگ و چی هونگ (۲۰۰۸، صص ۶۶۵-۶۷۳)، به بررسی اعتبارات خرد و ارتقاء نقش گروه های زنان و مشارکت آنان جهت کاهش فقر در روستاهای گامبیا پرداخته و نتیجه گرفتند که توانمندسازی و حمایت زنان روستایی با رهیافت اعتبارات خرد مستلزم اجرای سیاست ها و راهبردهای حمایتی گروه های زنان در روستاهاست.

۳. هوگ و ایتوهورا (۲۰۰۸، صص ۲۲۹-۲۳۶)، در تحقیقی به بررسی نقش مشارکت در فعالیت های اقتصادی زنان در کشور بنگلادش پرداخته است. متغیرهای میزان درآمد، میزان آموزش، مهارت ها و مشارکت نهادی زنان نقش اساسی را در افزایش مشارکت آن ها در فعالیت های اقتصادی دارند.

۴. دامیسا و یوهانا (۲۰۰۷، ۵۴۳-۵۴۶)، در تحقیقی در کشور نیجریه، ویژگی های اجتماعی- اقتصادی زنان را در میزان مشارکت آنان در امور روستا بسیار مؤثر می داند.

۵. چمبرز (۱۳۷۸) اعلام می دارد که مشارکت، علی رغم گستردگی تعاریف و مفاهیم و وجود ابهامات در تبیین مفهوم آن، شرط اساسی برای توسعه است.

۴-۱. سوال و فرضیه ها

سوالات اصلی تحقیق حاضر این است که آیا زنان در توسعه روستایی بخش لوندویل آستارا مشارکت دارند؟ همچنین مهمترین عوامل مؤثر در میزان مشارکت زنان در توسعه روستایی بخش لوندویل آستارا کدام اند؟ و فرضیه های زیر برای پاسخگویی به سوالات تحقیق طراحی شده است:

۱. به نظر می رسد درصد زیادی از زنان روستاهای بخش لوندویل آستارا در توسعه روستایی مشارکت دارند.

۲. به نظر می رسد عوامل اجتماعی (میزان سواد، نزدیکی روستاها به مراکز شهری و ...) در میزان مشارکت زنان در توسعه روستایی روستاهای بخش لوندویل آستارا نقش مهم تری دارند.

۱-۵- روش تحقیق

روش تحقیق در این مطالعه تحقیق توصیفی- تحلیلی است. باتوجه به نوع پژوهش، در گردآوری داده ها و اطلاعات از روش کتابخانه ای و اسنادی استفاده شده است و برای تحلیل و استنتاج نهایی تمامی داده های گردآوری شده شامل مقالات، پایان نامه و کتب مرتبط با موضوع تحقیق، مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته اند. در ادامه داده های لازم برای انجام پژوهش از راه توزیع پرسشنامه میان مردم روستایی در لوندویل آستارا

به دست آمد. در این پرسشنامه از مردم خواسته شده که شماری از متغیرها را که نشانگر میزان مشارکت زنان در انجام کارهای کشاورزی و غیره می باشند را بگونه کمی پاسخ دهند. تعداد پرسشنامه هایی که برای توزیع در بین پرسش-شوندگان لازم بود، با کمک جدول مورگان بدست آمد. برای اینکار ابتدا لازم بود تا تعداد جمعیت روستاها منطقه لوندویل مشخص شود که ۱۲۰۷۱ نفر می باشند در ادامه از طریق جدول مورگان و تعداد جامعه (۱۲۰۷۱)، حجم نمونه ۳۷۴ نفر تعیین شد. در ادامه پرسشنامه های تکمیل شده جمع آوری شده و با خلاصه سازی، نتایج مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. پس از خلاصه سازی نتایج، اطلاعات در قالب بانک اطلاعات در محیط نرم افزارهای اکسل و SPSS قرار گرفت و اشکال و نمودارهای مربوطه تهیه شد.

۱-۶- قلمرو پژوهش

بخش لوندویل در ۱۲ کیلومتری جنوب شهرستان آستارا در وسعتی به مساحت ۱۸۹،۱۰ کیلومتر مربع از کناره دریای گیلان تا ارتفاعات رشته کوه های تالش و اسپیناس گسترده شده است. این بخش در محدوده ۴۸ درجه و ۳۸ دقیقه و ۵۲ ثانیه تا ۴۸ درجه و ۵۲ دقیقه و ۵۳ ثانیه طول شرقی و ۳۸ درجه و ۱۴

دقیقه و ۲۳ ثانیه تا ۳۸ درجه و ۲۲ دقیقه و ۶ ثانیه عرض شمالی واقع است؛ و ارتفاع متوسط آن از سطح دریاهای آزاد ۱۰- متر است. همچنین از نظر زمانی نیز تحقیق حاضر در فصلهای بهار و تابستان ۱۳۹۴ انجام می شود.

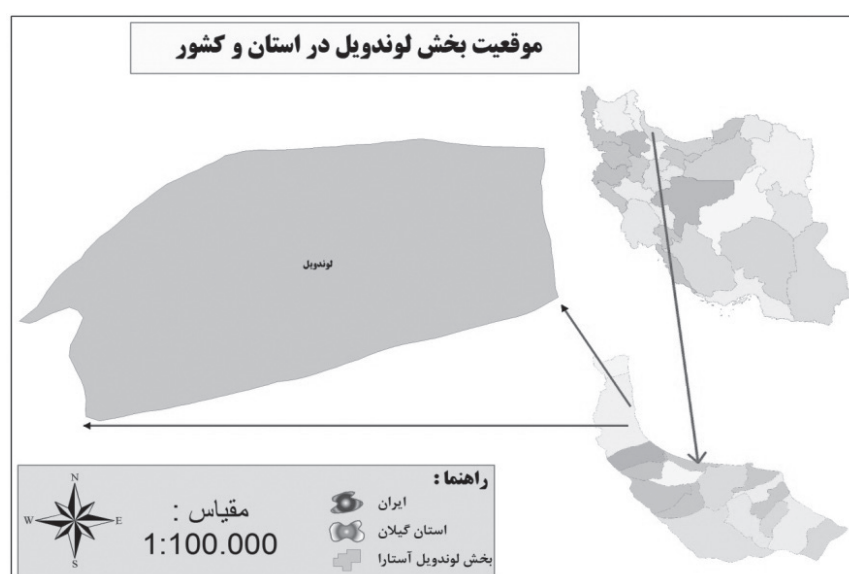
۲- مبانی نظری

یکی از مسائلی که می بایست امروزه دولتها و حکومت های دنیا بدان توجه نمایند بحث توسعه روستایی بخصوص در کشورهای توسعه نیافته است. در این کشورها به جهت عدم سیاستگذاری و برنامه ریزی صحیح در ارتقاء سطح کیفی زندگی مردم این مناطق، مهاجرت روستائیان به شهرها به طور قابل ملاحظه ای افزایش و موجبات رشد شهرنشینی و بروز مسائل و ناهنجاری های روانی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بخصوص در بخش های کشاورزی و دامداری را فراهم می آورد و همچنین راهکارهای رشد و توسعه روستایی، نیازمند مطالعه و تحقیقات عمیقی در این زمینه می باشد که می تواند حکومتها را در برنامه ریزی و سیاستگذاری های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی یاری نماید (مطیعی، ۱۳۸۲، ص ۳۲). در سالهای اخیر بویژه از اوایل دهه ۱۹۷۰، رویکردهای مشارکتی به توسعه مورد توجه فزاینده ای قرار گرفته

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

۷۱

نقشه ۱. موقعیت بخش لوندویل در استان و کشور

جدول ۱. میزان مشارکت زنان در بازارهای کار کشورهای در حال توسعه؛ منبع: عماد زاده، ۱۳۸۶

کشور	میزان مشارکت زنان		کشور	میزان مشارکت زنان	
	۱۹۸۰	۱۹۹۹		۱۹۸۰	۱۹۹۹
الجزایر	۲۱,۴	۲۷,۱	پاکستان	۲۲,۷	۲۸,۱
برزیل	۲۸,۴	۳۵,۴	فیلیپین	۳۵,۱	۳۷,۷
مصر	۲۶,۵	۳۰,۱	عربستان	۷,۶	۱۵,۵
هند	۳۲,۲	۳۳,۷	سوریه	۲۳,۵	۲۶,۷
اندونزی	۳۵,۲	۴۰,۶	تایلند	۴۷,۴	۴۶,۳
ایران	۲۰,۴	۲۶,۷	ترکیه	۳۵,۵	۳۷,۳
مکزیک	۲۶,۹	۲۳,۹	ویتنام	۴۸,۱	۴۹,۱

است. در سطوح ملی و بین المللی روز به روز بیشتر درباره اهمیت مشارکت، هم به عنوان یک وسیله و هم به عنوان یکی از هدف های توسعه، اتفاق نظر پیدا شد (ملک محمدی و همکاران، ۱۳۷۸، ص ۴۱). مشارکت در توسعه روستایی امروزه یک امر مهم تلقی شده و فرض بر این است که مشارکت بیشتر، بهتر از عدم مشارکت و مشارکت کمتر است و شکست استراژی های سنتی توسعه روستایی نیز ناشی از عدم مشارکت همه مردم روستایی در برنامه های توسعه عنوان می شود (از کیا و ایمانی، ۱۳۸۶، ص ۲۲۹). واژه مشارکت از حیث لغوی به معنای درگیری و تجمع به منظوری خاص می باشد. در مورد معنای اصطلاحی آن بحث های فراوانی شده ولی در مجموع می توان جوهره اصلی آن را درگیری، فعالیت و تاثیرپذیری دانست (علوی تبار، ۱۳۷۹، ص ۱۷). مفهوم مشارکت در تعاریف جدید از نوعی رابطه ی همکاری به بنیادی اساسی برای برنامه های توسعه، و از عملی منفعلانه و خود به خودی به کنشی فعال و آگاهانه تغییر کرده است (شادی طلب، ۱۳۸۲، ص ۱۵۶). نقش حیاتی زنان در بسیاری از امور مربوط به توسعه، مانند فراهم نمودن امنیت غذایی، پایداری محیط زیست، ریشه کنی فقر، کنترل جمعیت و توسعه اجتماعی برای جامعه بی الملل روشن گردیده است. در حالی که نه خود زنان آن را باور داشته اند

و نه دیگران آن را به حساب آورده اند (عبداللهی، ۱۳۸۳، ص ۶۳). جدول شماره ۱ میزان مشارکت زنان، در کشورهای در حال توسعه ۱۹۹۱ تا ۲۰۰۱ را نشان می دهد. همانطور که مشاهده می گردد، مشارکت زنان ایران در بازار کار از زنان کشورهای نظیر الجزایر، مصر، پاکستان و ترکیه پایین تر است. سهم ایران در بین این کشورها ۲۰,۴ در سال ۱۹۸۰ و ۲۶,۷ در سال ۱۹۹۸ است که رقم پایینی است. متأسفانه تاخیر تحولات فرهنگی و اجتماعی نسبت به تغییرات اقتصادی سبب شده است تا نقش تعیین کننده زنان روستایی در جامعه و در فرایند توسعه اقتصادی کشور ما مانند اغلب کشورهای در حال توسعه چندان آشکار نباشد و پوشیده ماندن کار زنان روستایی در تولیدات بخش کشاورزی و اقتصادی جامعه روستایی موجب بهره مند نشدن آنها از نتایج به دست آمده در برنامه های توسعه است (میرترابی و همکاران، ۱۹۱، ص ۱۵۳).

همان گونه که (در جدول ۱) مشاهده می شود آنچه اهمیت دارد، رشد قابل توجه حضور زیان در بازار کار در بین سال های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ است. سهم زنان روستایی در نیروی کار کشورهای جهان سوم به دلیل سنتی بودن ساختار تولید و روابط کار، بیشتر از مردان و همچنین بیشتر از زنان و مردان کشورهای توسعه یافته است. با این حال با توجه به ساختار

نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی کشور و تسلط بهره‌برداری‌های کوچک و متوسط و مزارع خانوادگی که عمده نیروی کار آن‌ها را زنان و کودکان بدون مزد تشکیل می‌دهند، هنوز آمار رسمی و جامعی از میزان مشارکت آن‌ها در مراحل گوناگون تولید در دیت نیست (عمادزاده، ۱۳۸۶، ص ۱۱۸).

۱-۲- موانع مشارکت زنان در توسعه روستایی مناطق

گرچه تمام جوامع زنان روستایی به عنوان یک عامل مهم در نیل به اهداف توسعه روستایی مطرح بوده و در واقع نیمی از نیروی انسانی مورد نیاز توسعه روستایی می‌باشند، اما بنا به دلایل مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در عمل کمتر مورد توجه برنامه ریزان و دست‌اندرکاران مسایل روستایی واقع شده‌اند. زنان به عنوان یکی از عوامل غیر مشهود و نامرئی در اقتصاد کشاورزی، سهم عظیمی از کل نیروی انسانی مورد نیاز بخش کشاورزی در سطح جهان را تشکیل می‌دهند. زنان روستایی چه به صورت مستقیم در تولید محصولات زراعی و دامی و صنایع روستایی و چه از لحاظ کمک به بخش کشاورزی به عنوان نیروی کار، پتانسیل قابل توجهی در جامعه به حساب می‌آیند و سهم این افراد در کشورهای جهان سوم به مراتب بیشتر از سایر کشورها است. معمولاً آمار و ارقامی که در خصوص سهم زنان در تولیدات کشاورزی ارائه می‌شود بسیار کمتر از حد واقعی است چرا که در این آمارها غالباً اشتغال فصلی، پاره وقت، بدون مزد و فعالیت‌های خانه‌داری منظور نشده است؛ معهداً آنان نیرویی برای ایجاد تحول و منبعی بالقوه برای پیشبرد اقتصاد روستایی و افزایش هر چه بیشتر نرخ رشد تولید مواد غذایی هستند (سهایی زاده، ۱۳۹۰، ص ۲۱). به عبارتی زنان روستایی عمدتاً در جوامع مردسالار نه تنها کلیه وظایف مربوط به خانه و خانه‌داری را به عهده دارند بلکه به جرات می‌توان ادعا کرد که در بسیاری از نقاط کشور بدون مشارکت زنان روستایی، امکان تداوم بعضی از فعالیتهای اقتصادی و تولیدی روستا غیر

ممکن می‌باشد و یا حداقل با بحران جدی مواجه خواهد شد. مطالعات حاکی از این است که زنان در فعالیت‌های فردی فعال بوده ولی متأسفانه هنوز در فعالیت‌های اجتماعی، آن‌چنان که باید و شاید، وارد نشده‌اند. زنان روستایی الگوی فعالیت هستند، دائم در تلاش و کوشش بوده و می‌توان از آنان به عنوان یک مدیر و برنامه ریز خانوار روستایی یاد کرد. زنان روستایی و محور صمیمیت و بقای خانواده خویش بوده و در خارج از خانه پا به پای مردان و حتی گاهی بیشتر در کلیه فعالیت‌ها کوشش می‌نمایند. نقش زنان در زندگی خانوار و فعالیت اقتصادی جوامع عشایری به مراتب بیشتر از نقش زنان در جوامع روستایی است و متناسب با آن نقش اجتماعی زنان عشایر کمتر از فعالیت‌های اجتماعی زنان روستایی است. فعالیت‌های تولیدی زنان نقش موثری در بقا و افزایش درآمد، رفاه و آسایش خانوار روستایی داشته و پیامد آن بهبود وضعیت تغذیه، بهداشت، جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه، افزایش سواد و ارتقای منزلت اجتماعی خانوار روستایی می‌باشد. با وجود روشن بودن نقش سازنده زنان در تولید و اقتصاد روستا و کشور، آنان از پایگاه اجتماعی مناسبی برخوردار نبوده و به خصوص در مناطق روستایی و عشایری از برنامه‌های آموزشی و رفاهی محروم گشته‌اند. لذا باید به زنان و نقش آنان در توسعه توجه خاص صورت گیرد تا زنان دریابند که اولاً مهم و کارساز هستند، ثانیاً نیازهای آموزشی و خلاءهای فنی زیادی دارند و ثالثاً تلاش جهت تقویت و تواناسازی خود را نباید فراموش کنند (کاظمی، ۱۳۸۸، ص ۶۷)؛ به گونه‌ای که در بعضی از جوامع زنان فقط وظیفه تولید مثل و تربیت فرزندان را به عهده دارند و حداکثر به عنوان نیروی کار به حساب می‌آیند و از هرگونه حق اظهار نظر و تصمیم‌گیری در محیط خانواده و اجتماع محروم هستند. در ایران به دلیل سنت و آداب و رسوم که از گذشته به ارث رسیده است، عدالت اجتماعی در خصوص زنان روستایی به خوبی اجرا نشده است و رفاه و آسایش این گروه را با مشکل مواجه کرده

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

۷۳

جدول ۲. توزیع فعالیت ها در بخش های کشاورزی، صنایع روستایی، فعالیت های خدماتی فعالیت های اجتماعی؛ منبع:
یافته های تحقیق ۱۳۹۴

بخش	زیر بخش	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد
کشاورزی	زراعت	۴۷	۷۳	۱۵۳	۱۰۱
	دامداری	۴۷	۸۷	۱۳۴	۱۰۶
	باغداری	۳۶	۵۱	۱۶۱	۱۲۶
	زنبورداری	۳۰۱	۶۳	۷	۳
	ماکیان	۴	۲۴	۱۴۳	۲۰۳
	صیفی جات	۱۱۲	۹۸	۹۳	۷۱
صنایع روستایی	فرش بافی	۱۹۲	۱۳۵	۴۰	۷
	قالی و گلیم بافی	۲۹۲	۵۱	۱۷	۱۴
	لحاف دوزی و فروش صنایع دستی	۱۶۱	۱۷۵	۲۳	۱۵
	تولید و فروش مواد لبنی	۲	۲۲	۲۳۶	۱۱۴
	سفالگری	۳۰۲	۵۸	۱۰	۴
	خیاطی	۸	۲۱	۲۱۳	۱۳۲
فعالیت های خدماتی	آرایشگری	۳۶	۵۰	۱۸۶	۱۰۲
	لباس فروشی	۱۲۱	۱۷۵	۵۱	۲۷
	خدمات کشاورزی	۲۹۶	۵۲	۱۸	۸
	مغازه داری	۱۱۳	۱۸۲	۴۰	۳۹
	گردهمایی مذهبی	۳۴	۷۱	۱۵۳	۱۱۶
فعالیت های اجتماعی	صندوق قرض الحسنه	۹۱	۱۵۳	۹۹	۳۱
	ورزش همگانی	۲۶۴	۶۲	۳۵	۱۳
	جشن ها	۵۶	۱۱۱	۱۴۶	۶۱

جدول ۳. مشکل پیش روی اشتغال زنان

گزینه ها	مخالفت مردان خانواده	فرهنگ جامعه	نبود امنیت شغلی	ماشینی شدن کارها	امور دیگر
تعداد	۶۲	۱۵۹	۱۱۳	۳۲	۸

۳. یافته های پژوهش

۳-۱- فعالیت زنان در بخش های کشاورزی، صنایع روستایی و خدمات اجتماعی

نظر به بررسی صورت گرفته و نتایج حاصل از پرسش نامه های توزیع شده در بین مردم در حوزه کشاورزی صنایع روستایی، فعالیت های خدماتیو فعالیت های اجتماعی میزان فعالیت مردم طبق چهار طیف خیلی کم، کم، زیاد و خیلی زیاد در زیر بخش های فعالیت های مذکور مشخص گردید. در بخش کشاورزی بیشترین فعالیت در زیربخش ماکیان و کمترین فعالیت در زیر بخش زنبورداری قرار دارد. همچنین در بخش صنایع روستایی بیشترین فعالیت تولید و فروش مواد لبنی و کمترین فعالیت به سفالگری تعلق دارد. در بخش فعالیت های خدماتی بیشترین فعالیت در زیر بخش آرایشگری و کمترین در زیر بخش خدمات کشاورزی است. در بخش فعالیت های اجتماعی بیشترین فعالیت در گردهمایی های مذهبی و کمترین در ورزش همگانی است (جدول شماره ۲). با توجه به بررسی صورت گرفته اطلاعات و آمار به دست آمده نشانگر آن است که فعالیت ها در سه بخش ذکر شده به صورت همسان توزیع نگردیده و از لحاظ توزیع فعالیت به ترتیب بخش صنایع روستایی، کشاورزی و فعالیت های اجتماعی قرار دارد.

۳-۲- مشکل پیش روی اشتغال زنان

بر اساس نتایج، فرهنگ جامعه و نبود امنیت شغلی مهمترین مشکل پیش روی اشتغال زنان معرفی شدند (جدول ۳). در نمودار (۱) وضعیت مربوطه نشان داده شده است.

است. مطالعات اقتصادی - اجتماعی نشان داده است که موانع متعددی در مسیر نقش زنان در توسعه وجود دارد که عمده آن ها به شرح ذیل می باشد (سپاهی زاده، ۱۳۹۰، ص ۳۵).

۲-۲- تواناسازی زنان روستایی

تواناسازی فرآیندی است که طی آن افراد برای غلبه بر موانع پیشرفت، فعالیت هایی انجام می دهند که باعث تسلط آن ها در تعیین سرنوشت خود شود. در این راستا مهارت های لازم برای تواناسازی زنان به سه دسته کلی قابل تقسیم می باشد. فرآیند توسعه شامل مشارکت گروه های هدف نیز می باشد و افراد قابلیت های توسعه ای خویش را در مورد تشخیص و فائق آمدن بر مشکلات تقویت می نمایند. چنانچه مساوات بین زن و مرد محور تعریف توسعه امور زنان باشد، این مساله به همراه خود لزوم تفویض اختیارات به زنان را برای فائق آمدن بر تنگنایی که در امر مساله برابری زنان در جوامع مردسالاری وجود دارد را دربر می گیرد. در یک بحث کلی می توان اختیارات زنان را در پنج مرحله برابری نشان داد و باید در نظر داشت که مساله اختیارات زنان یک بخش اساسی از فرآیند توسعه در هر مرحله می باشد؛ به عبارتی فرآیند توسعه امور زنان در پنج مرحله از برابری قابل تعیین است. این پنج مرحله منجر به افزایش برابری و نهایتاً به افزایش توانایی زنان منجر می شود که عبارتند از: رفاه، دسترسی به عوامل تولید، آگاهی (دانش)، مشارکت و کنترل (کاظمی، ۱۳۸، ص ۳۸):

۱. مرحله اول: رفاه؛

۲. مرحله دوم: دسترسی؛

۳. مرحله سوم: آگاهی؛

۴. مرحله چهارم: مشارکت؛ و

۵. مرحله پنجم: کنترل.

جدول ۵. آزمون نرمال بودن داده ها

متغیرها	اسمیرنوف (Z)	سطح معنی داری
فعالیت های کشاورزی	۲/۸۸	۰/۰۰۳
صنایع روستایی	۲/۳۱	۰/۰۰۵
فعالیت های خدماتی	۱/۹۰	۰/۰۰۷
فعالیت های اجتماعی	۲,۰۹	۰/۰۰۱

فرض صفر: داده ها از جامعه نرمال آمده اند.

فرض یک: داده ها از جامعه غیر نرمال آمده اند.

جدول ۶. بررسی همبستگی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته

مستقل	وابسته		
وابسته	ضریب همبستگی اسپیرمن	۱,۰۰	۰,۷۱۸
	سطح معناداری	۰,۰۰	۰,۰۰۲
	جمع	۳۷۴	۳۷۴
مستقل	ضریب همبستگی اسپیرمن	۰,۷۱۸	۱,۰۰
	سطح معناداری	۰,۰۰۲	۰,۰۰
	جمع	۳۷۴	۳۷۴

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۱ زمستان ۹۴
No.41 Winter 2015

۷۷

شود. در این تحقیق با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف داده های آزمون مورد بررسی قرار گرفتند که نتیجه به شرح زیر است. با توجه به نتایج جدول فوق می توان عنوان نمود به دلیل پایین بودن سطح معنی داری از ۰,۰۱، به احتمال ۹۹٪ داده ها از جامعه غیر نرمال به دست آمده اند. بنابراین بایستی از آزمونهای ناپارامتریک استفاده گردد.

۳-۴-۲ بررسی همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته

همبستگی بین مشارکت زنان در فعالیتهای کشاورزی و اثر گذاری آن بر توسعه روستایی همبستگی و سطح معناداری در مقیاس ۰,۰۱ در دو آیتم فوق مورد تایید است.

از آنجاییکه داده های آزمون از نوع ناپارامتریک می باشند لذا جهت بررسی همبستگی بین مشارکت زنان در فعالیت های کشاورزی و توسعه یافتگی روستاها از آزمون اسپیرمن استفاده گردید. ضریب محاسبه شده برابر ۰,۷۱۸ و سطح معنی داری برابر ۰,۰۰۲ می باشد بنابراین می توان اذعان نمود بین مشارکت زنان در فعالیت های کشاورزی و توسعه یافتگی روستاها ارتباط مستقیمی وجود دارد. شدت همبستگی هم ۷۱٪ می باشد که سطح مناسبی به شمار می رود. ۳-۴-۳ همبستگی بین مشارکت زنان در فعالیت های صنایع روستایی و اثر گذاری آن بر توسعه ی روستایی از آنجاییکه داده های آزمون از نوع ناپارامتریک می باشند لذا جهت بررسی همبستگی بین مشارکت زنان در فعالیت های صنایع روستایی و توسعه یافتگی

جدول ۷. بررسی همبستگی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته

مستقل	وابسته	
۰,۶۵۹	۱,۰۰	ضریب همبستگی اسپیرمن
۰,۰۰۳	۰,۰۰	سطح معناداری
۳۷۴	۳۷۴	جمع
۱,۰۰	۰,۶۵۹	ضریب همبستگی اسپیرمن
۰,۰۰	۰,۰۰۳	سطح معناداری
۳۷۴	۳۷۴	جمع

همبستگی و سطح معناداری در مقیاس ۰,۰۱ در دو آیتم فوق مورد تایید است.

جدول ۸. بررسی همبستگی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته

مستقل	وابسته	
۰,۷۷۸	۱,۰۰	ضریب همبستگی اسپیرمن
۰,۰۰۱	۰,۰۰	سطح معناداری
۳۷۴	۳۷۴	جمع
۱,۰۰	۰,۷۷۸	ضریب همبستگی اسپیرمن
۰,۰۰	۰,۰۰۱	سطح معناداری
۳۷۴	۳۷۴	جمع

همبستگی و سطح معناداری در مقیاس ۰,۰۱ در دو آیتم فوق مورد تایید است.

می باشند؛ لذا جهت بررسی همبستگی بین مشارکت زنان در فعالیت های خدماتی و توسعه یافتگی روستاها از آزمون اسپیرمن استفاده گردید. ضریب محاسبه شده برابر ۰,۷۷۸ و سطح معنی داری برابر ۰,۰۰۱ می باشد بنابراین می توان اذعان نمود بین مشارکت زنان در فعالیت های خدماتی و توسعه یافتگی روستاها ارتباط مستقیمی وجود دارد. شدت این ارتباط مستقیم ۷۷٪ می باشد که بسیار مناسب است.

روستاها از آزمون اسپیرمن استفاده گردید. ضریب محاسبه شده برابر ۰,۶۵۹ و سطح معنی داری برابر ۰,۰۰۳ می باشد؛ بنابراین می توان اذعان نمود بین مشارکت زنان در فعالیت های صنایع روستایی و توسعه یافتگی روستاها ارتباط مستقیمی وجود دارد. شدت این ارتباط مستقیم ۶۵٪ می باشد که مناسب است.

۴-۴-۳ همبستگی بین مشارکت زنان در فعالیت های خدماتی و اثرگذاری آن بر توسعه روستایی

از آنجایی که داده های آزمون از نوع ناپارامتریک

جدول ۹. بررسی همبستگی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته

مستقل	وابسته		
۰,۸۱۵	۱,۰۰	ضریب همبستگی اسپیرمن	وابسته
۰,۰۰۹	۰,۰۰	سطح معناداری	
۳۷۴	۳۷۴	جمع	
۱,۰۰	۰,۸۱۵	ضریب همبستگی اسپیرمن	مستقل
۰,۰۰	۰,۰۰۹	سطح معناداری	
۳۷۴	۳۷۴	جمع	

همبستگی و سطح معناداری در مقیاس ۰,۰۱ در دو آیتم فوق مورد تایید می باشد.

جدول ۱۰. معادله رگرسیونی میزان بیشترین اثر پذیری توسعه یافتگی روستاها از

مولفه های مربوط به مشارکت زنان

مدل	R	R ²	F	سطح معنی داری
رگرسیونی	۰,۶۶	۰,۴۲	۸۷,۱۳	۰,۰۰۱

مولفه ها	بتا	t	سطح معنی داری
فعالیت های کشاورزی	۰,۴۱	۸,۸۶	۰,۰۰
صنایع روستایی	۰,۲۷	۶,۴۹	۰,۰۰
فعالیت های خدماتی	۰,۴۴	۱۰,۹۷	۰,۰۰
فعالیت های اجتماعی	۰,۴۷	۱۲,۱۱	۰,۰۰

۳-۴-۵ همبستگی بین مشارکت زنان در فعالیت های اجتماعی و اثر گذاری آن بر توسعه روستایی

از آنجاییکه داده های آزمون از نوع ناپارامتریک می باشند لذا جهت بررسی همبستگی بین مشارکت زنان در فعالیت های اجتماعی و توسعه یافتگی روستاها از آزمون اسپیرمن استفاده گردید. ضریب محاسبه شده برابر ۰,۸۱۵ و سطح معنی داری برابر ۰,۰۰۹ می باشد. باتوجه به اینکه سطح معنی داری از ۰,۰۱ کوچکتر است، بنابراین می توان اذعان نمود بین مشارکت زنان در فعالیت های اجتماعی و توسعه یافتگی روستاها ارتباط مستقیمی وجود دارد. شدت

این ارتباط نیز ۸۱٪ می باشد که با توجه به نزدیکی به ۱+ بسیار مناسب است.

۳-۴-۶ اثر پذیری توسعه یافتگی روستاها از مولفه های کشاورزی، صنایع روستایی، خدماتی، اجتماعی

همانگونه که ملاحظه می شود در مدل ارائه شده میزان R² برابر ۰,۴۲ می باشد. به عبارت دیگر چهار فعالیت کشاورزی، صنایع روستایی، خدمات و اجتماعی می توانند ۴۲ درصد در توسعه یافتگی روستایی نقش ایفا کنند. ولی تعیین این موضوع که کدام یک از عوامل فوق بیشترین اثر را در توسعه روستایی بخش لوندویل آستارا دارد می توان به

فعالیت های اجتماعی با ۰,۴۷ اشاره نمود. یعنی اینکه هر واحد افزایش فعالیت اجتماعی مشارکت زنان می تواند می تواند به میزان ۰,۴۷ در توسعه یافتگی روستاها موثر باشد. ضمن اینکه متغیرهای دیگر نیز به میزان ۰,۴۴، ۰,۲۷، ۰,۴۱، اثرگذار می باشند.

۴. نتیجه گیری و جمع بندی

بدون شک توسعه هر کشوری به مشارکت همه عوامل آن به ویژه عوامل انسانی آن بستگی دارد. امروزه تمامی صاحب نظران و برنامه ریزان به این نتیجه رسیده اند که سطح توسعه تابعی از شاخصهای کیفیت گروه جمعیتی آنها است و در این میان زنان به دلیل مسئولیت و وظایفی که در زمینه های گوناگون دارند دارای نقش بسیار قابل توجهی هستند. اهمیت موضوع زنان در ایران و به ویژه در جوامع روستایی با محدودیت امکانات و منابع تولیدی از یک سو و از سوی دیگر با رشد سریع جمعیت و انبوه بیکاران در فرایند دستیابی به رشد و توسعه روستایی مواجه می باشند. از آنجاییکه روستاها به عنوان بخش سازنده و خودکفا بسیاری از پایه های اقتصادی از مهمترین اجزای جامعه محسوب می شوند و زنان روستایی هم به جهت ساختار و بافت روستاها از قابلیت های زیادی در حوزه های اقتصادی، اجتماعی و ... برخوردارند ولی متأسفانه با وجود نقشهای چندگانه آنان در عرصه های مختلف هنوز جایگاه زنان در برنامه ریزی ها و سیاست گذاری ها بسیار کم ارزش و حاشیه ای تلقی میشود و بسیاری از برنامه ریزان و مسئولین اجرایی کشور تنها نقش پشتیبان مردان را به زنان نسبت می دهند و نقش آنان را توسعه های اقتصادی و اجتماعی نادیده می گیرند و نیمی از جمعیت را در بهره مندی از مواهب توسعه محروم می دارند. لذا به نظر می رسد انجام مطالعاتی در خصوص زنان و جمع آوری اطلاعات کافی در این زمینه می تواند در تدوین برنامه های خاص زنان کارگشا باشد. در بررسی انجام شده مشخص شد که ۵۶,۴۱٪ پرسش شوندگان را زنان تشکیل می دهند و

۵۳٪ پرسش شوندگان در محدوده سنی ۲۰ تا ۳۵ سال قرار دارند. همچنین مشخص شد که ۹۱٪ پرسش شوندگان متأهل می باشند ضمن آنکه ۶۳٪ پرسش شوندگان دارای تعداد اعضای ۵ تا ۸ نفر در خانواده می باشند و به لحاظ تحصیلات نیز ۷۱٪ دارای مدرک دیپلم هستند. به لحاظ نگرش پاسخگویان به میزان فعالیت زنان در بخش های کشاورزی، خدماتی، اجتماعی و صنایع روستایی، پرسش شوندگان اعتقاد دارند که ۷۹ درصد از زنان مناطق روستایی لوندویل در فعالیت های اجتماعی فعالیت زیاد یا بسیار زیادی دارند. همچنین پرسش شوندگان اعتقاد دارند در بخش فعالیت های کشاورزی ۷۶ درصد زنان فعالیت زیاد یا خیلی زیاد می باشند. در بخش خدمات ۴۶ درصد زنان دارای نقش زیاد یا خیلی زیاد و در بخش صنایع روستایی ۷۲ درصد زنان دارای فعالیت کم یا بسیار کم باشند. از طرفی دیگر ۶۹ پرسش شوندگان اعتقاد دارند که اعطای وام کم بهره مهمترین و بهترین راهکار دولت جهت حمایت از زنان روستایی بخش لوندویل آستار برای حضور در جامعه است.

۴-۱ پیشنهادها

۱. فراهم نمودن بستر مشارکت زنان در سطح روستا از طریق گسترش دسترسی به وسایل ارتباط جمعی.
۲. ایجاد و تقویت تشکل زنان روستایی (به ویژه در قالب تعاونی ها و انجمن های زنان). وجود چنین تشکل هایی باعث گسترش مشارکت های اقتصادی و اجتماعی در سطح جامعه روستایی می شود.
۳. فرهنگ سازی مشارکت در سطح روستا با توجه به سنت های حاکم بر منطقه و تلاش برای تغییر نگرش مردان روستا نسبت به مشارکت بیشتر زنان.
۴. برگزاری کلاسهای آموزشی مناسب با سطح سواد و تحصیلات زنان روستایی برای درک و شناخت بهتر از مشارکت
۵. تدوین طرح ها و برنامه های توسعه روستایی بر اساس نیازها و اولویتهای زنان روستایی و تشویق آنان به مشارکت در این طرح ها.
۶. افزایش اعتماد به نفس زنان روستایی و آگاه سازی

حسینی نیا، غ. (۱۳۷۸) بررسی عوامل دموگرافیک موثر بر آموزش زنان روستایی. ماهنامه علمی جهاد، ۱۹، ۲۲۵-۲۴۹.

خسروی پور، ب.، فروشانی، ن. (۱۳۹۰) مشارکت زنان و توسعه پایدار روستائی. کار و جامعه. شماره ۱۳۳-۱۳۲، صص ۶۸-۵۷.

خضریو، ب. (۱۳۷۹) فرهنگ های متفاوت مصلحان توسعه در توسعه روستایی، ماهنامه جهاد، شماره ۲۲۸-۲۲۹، سال ۱۹، صص ۱۲-۱۷.

دهیاری، (۱۳۹۰) ماهنامه پژوهشی، آموزشی و ترویجی، سال ۶، شماره ۳۳، ۸۴ صفحه.

رحیمی، ح. (۱۳۸۰) نقش توانمندسازی مالی زنان در توسعه پایدار روستایی، مجموعه مقالات همایش اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایر: معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد کشاورزی، صص ۳۱۹-۳۳۳

رسول زاده، م (۱۳۸۷) ارائه الگوی مفهومی از شاخص های پایداری در توسعه روستایی. مجموعه مقالات اولین همایش ملی مدیریت و توسعه کشاورزی پایدار در ایران ۵-۳ دی ماه، اهواز، صص ۲۲-۱۷.

رکن الدین افتخاری، عبدالرضا و مهدی طاهرخانی (تابستان ۱۳۸۱) استقرار صنعت در روستا و نقش آن در رفاه مناطق روستایی، فصلنامه مدرس، دوره ۶، شماره ۲، صص ۱-۲۲.

رضوانی، م. (۱۳۸۱) برنامه ریزی توسعه روستایی (مفاهیم، راهبردها و فرایندها، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران. صص ۲۲۱-۲۴۰.

رهنما، م. (۱۳۷۷). نگاهی نو به مفاهیم توسعه، تهران: نشر مرکز. ۱۲۶ صفحه.

روستایی در حفاظت از منابع آب کشاورزی، مطالعه موردی: استان خراسان رضوی. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۵، شماره ۴، صفحات ۱۳۵-۱۵۴.

سلطانی، م. (۱۳۷۸) زنان و ضرورت مشارکت آنان در حفظ محیط زیست و توسعه پایدار، فصلنامه علمی محیط زیست، شماره ۲۹، صص ۵۹-۸۱.

شادی طلب، ژ. (۱۳۸۲) مشارکت اجتماعی زنان.

آنان نسبت به حقوق، استعداد و توانایی های خود و نقشی که در مسایل اقتصادی اجتماعی دارند به گونه ای که آسیبی به بنیان خانواده نرسد.

۷. توجه ویژه سیاست گذاران و برنامه ریزان آموزشی به تحقق برابری حقوق زنان و مردان در جامعه.

منابع و مآخذ

آسایش، حسین (۱۳۸۲) مقدمه ای بر اقتصاد روستایی ایران: اشارات دانشگاه کرمانشاه. صص ۳۳-۶۷.

اداره کل جنگلها (۱۳۹۴) مراتع و آبخیزداری شهرستان آستار، بخش مطالعات و برنامه ریزی، تاریخ دسترسی. اداره کل محیط زیست شهرستان آستار، بخش مطالعات و برنامه ریزی، تاریخ دسترسی ۱۳۹۴.

اداره کل هواشناسی شهرستان آستارا (۱۳۹۴) بخش آمار و اطلاعات، تاریخ دسترسی.

انصاری، حمید (۱۳۸۸) تعاونیهای زنان روستایی ضرورت یا موج، همان منبع، صص ۱۲۵، ۱۲۳، ۱۲۲.

از کیا، م، ایمانی، ع. (۱۳۸۶) توسعه پایدار روستایی، تهران، انتشارات اطلاعات.

اشرف حامدی، ع. (۱۳۸۵) چگونگی مشارکت زنان در شکل های اقتصادی اجتماعی روستایی استان گلستان، ماهنامه جهاد، شماره ۲۷۵، صص ۱۲۵-۱.

بدری، سید علی. رکن الدین افتخاری عبدالرضا (۱۳۸۲) ارزیابی پایداری: مفهوم و روش، تحقیقات جغرافیایی، ۲، ۶۹، ۳۴ - ۹.

بدری، سید علی (۱۳۷۶) توسعه پایدار: مفهوم، ارزش، عمل، فصلنامه علمی پژوهشی تحقیقات جغرافیایی، صص ۴۴.

ترکمانی، ج.، میرزائی، م. (۱۳۷۸) تحلیل اقتصادی عوامل موثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیت های تولیدی همراه با دستمزد، فصلنامه روستا و توسعه، ۳، ۸۱-۹۸.

جمشیدی، م. (۱۳۸۲) زنان و توسعه روستایی. ماهنامه جهاد، شماره ۲۵۷، سال ۲۳، صص ۵۷-۶۴.

چمبرز، ر. (۱۳۷۸) توسعه روستایی اولویت بخشی به فقرا، ترجمه مصطفی از کیا، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.

پژوهشهای زنان، سال ۳، دوره ۱، شماره ۷، ۱۵۶ صفحه .

صابری فر، ر. (۱۳۸۵) توسعه پایدار و مقوله پایداری در توسعه روستایی. ماهنامه جهاد، شماره ۲۷۳، سال ۲۶، صص ۲۱۹-۲۳۴.

صفری شالی، ر. (۱۳۸۷) عوامل فرهنگی و اجتماعی مرتبط با میزان مشارکت زنان روستایی در امور و مسایل خانوادگی. پژوهشهای زنان، دوره ۱، شال ۳، شماره ۷، صص ۵۹-۷۱.

عبداللهی، م. (۱۳۷۸) زنان نهاد مدنی مسائل و موانع و راهبرد مدنی مشارکت زنان در ایران. مجله جامعه شناسی ایران، دوره ۵، شماره ۹۹، صص ۶۳-۹۹.

علوی تبار، م. (۱۳۷۸) الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها، انتشارات سازمان شهرداری های کشور، جلد دوم، یافته های تجربی و راهبردها، صص ۱۷-۱۸.

عماد زاده، م. (۱۳۸۲). اهمیت سرمایه گذاری در آموزش زنان. مجله پژوهش زنان، دوره ۱، شماره ۶، صص ۱۱۵-۱۴۰.

علی بیگی، ا.، بنی عامریان، ل. (۱۳۹۰) تحلیل مشارکت زنان روستایی شهرستان سنقر و کلیایی در برنامه های آموزشی ترویجی (راهبردی توسعه پایدار روستایی).

عنابستانی، ع.ا، جوان، ج.، احمدزاده، س. (۱۳۹۰) بررسی رابطه بین ویژگیهای فردی زنان و مشارکت آنان در فرایند توسعه روستایی مطالعه موردی: دهستان درزآب؛ شهرستان مشهد. مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه ای، سال سوم، شماره دوازدهم، صص ۷۸-۶۱.

عنابستانی، ع.ا، احمدزاده، س. (۱۳۹۰) بررسی ارتباط بین ویژگی های مکانی و فضایی و عوامل موثر بر مشارکت زنان در سطح جامعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان درزآب شهرستان مشهد، مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه ای، سال سوم، شماره دوازدهم، صص ۶۷-۵۱.

غنیان، م. (۱۳۸۷) نقش زنان روستایی در بهره

برداری، حفاظت و احیاء عرصه های طبیعی بیابانی، پژوهشهای زنان، دوره ۶، (۱۳۷۸). تواناسازی زنان در فرایند توسعه روستایی، فصلنامه مسکن، شماره ۸۷، صفحه ۳۸-۴۷.

کوشکی، ف.، ایروانی، ه.، کلانتری، خ. (۱۳۸۹) عوامل موثر بر بهبود مشارکت زنان در صندوق های خرد اعتباری روستایی مطالعه موردی: استان کرمانشاه. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۴، شماره ۱، صفحات ۳۵-۱۵.

مطیعی لنگرودی، سیدحسن (۱۳۸۲) برنامه ریزی روستایی با تأکید بر ایران، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، چاپ اول، مشهد.

میرزائی، م.، شهیدی، ک. (۱۳۸۶) بررسی عوامل موثر بر حضور زنان روستایی در فعالیت های آموزشی و ترویجی کشاورزی مطالعه موردی شهرستان بافت و زرند کرمان. توسعه و بهره وری، سال ۲، شماره ۳، صص ۱۰-۲.

ملک محمدی، ا.، حسینی نیا، غ. (۱۳۷۹). انگیزه های مشارکت زنان روستایی در برنامه ریزی های آموزشی و ترویجی در استان فارس، مجله علوم کشاورزی ایران، جلد ۲۱، شماره ۱، سال ۱۳۶۰. صص ۴۲-۵۳. میرترابی، م.، حجازی، ی.، حسینی، س. (۱۳۸۴). بررسی عوامل موثر بر نقش اجتماعی زنان در فعالیت های روستایی مطالعه موردی استان کردستان. فصلنامه روستا و توسعه انتشارات دانشگاه سیستان و بلوچستان. صص ۱۹-۴۲.

محمدلو، ف. (۱۳۹۳) بررسی نقش زنان در توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی شهرستان نمین). دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیای طبیعی، استاد راهنما: علیرضا پور شیخیان، تابستان ۱۳۹۳.

مایکل، ل. (۱۳۷۱) توسعه اقتصادی در جهان سوم. ترجمه غلامعلی فرهادی پور. تهران، سازمان برنامه بودجه سابق، چاپ دوم.

میرک زاده، ع.ا، علی آبادی، و.، شمس، ع. (۱۳۸۹). واکاوی موانع مشارکت زنان روستایی در برنامه های آموزشی و ترویجی. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۳،

شماره ۲، تابستان ۱۳۸۹، صفحات ۱۴۷-۱۶۵.

محبوبی، م. (۱۳۷۶) بررسی انواع آموزشهای مطلوب و مناسب برای دختران روستایی. مجموعه مقالات تواناسازی دختران جوان روستایی در مشارکت های اجتماعی کردستان، ۱۲۸-۱۴۹.

موحد، ح، لشگرآرا، ف و کرکه آبادی، ن. (۱۳۸۵) تحلیل جنسیتی و زنان روستایی، ماهنامه جهاد، شماره ۲۷۳، سال ۱۳۸۸، صص. ۲۹۱-۲۶۷.

مدیریت امور زنان روستایی و عشایری، (۱۳۷۸) تواناسازی زنان روستایی از طریق کارآفرینی، وزارت جهاد سازندگی.

نراقی، ی. (۱۳۷۰) توسعه و کشورهای توسعه نیافته. مطالعه تحلیلی از جنبه های نظری تاریخی توسعه نیافتگی، شرکت سهامی انتشار.

شادی طلب، ژاله (۱۳۸۴) زنان کشاورز ایرانی در برنامه های توسعه، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال سوم، بهار ص ۳۰ و ۳۱.

کاظمی، علی (۱۳۸۹) بررسی وضعیت موجود زنان روستایی ایران، ج ۲، انتشارات دفتر تحقیقات و برنامه ریزی معاونت ترویج و مشارکت مردمی جهاد سازندگی، ص ۲۱۶، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۷.

سهایبی زاده، عبدالعلی (۱۳۹۰) بررسی جامعه شناختی نقش زن در کشاورزی، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال سوم، ص ۶۷، ۶۸، ۷۴، ۷۵.

گلابی، سیاوش (۱۳۷۹)، فرآیند توسعه جامعه ایران، نشریه تازه های اقتصاد، سال اول، شماره ۱۲، مهر.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری

Urban Management

شماره ۴۱ زمستان ۹۴

No.41 Winter 2015

■ ۸۴ ■